

ΕΥΧΕΛΑΙΟ, ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑ

Θεολογία καί ποιμαντικές ἐφαρμογές

Πρωτοπρεσβύτερος Βασίλειος Καλλιακμάνης

Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας Α.Π.Θ.

1. Εισαγωγικά

Οί Απόστολοι τοῦ Χριστοῦ κατά τήν ἔξοδό τους, γιά τόν εὐαγγελισμό τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ κήρυτταν μετάνοια, ἀπάλλασσαν τούς ἀνθρώπους ἀπό τή δαιμονική ἐνέργεια καί θεράπευαν τούς ἀσθενεῖς χρίοντάς τους μέ λάδι ἐλαῖας. Σημειώνει χαρακτηριστικά ὁ εὐαγγελιστής Μάρκος: «Καί ἐξελθόντες ἐκήρυσσον ἵνα μετανοήσωσι, καί δαιμόνια πολλά ἐξέβαλλον, καί ἤλειφον ἐλαίῳ πολλούς ἀρρώστους καί ἐθεράπευον»¹. Τό λάδι, βασικό στοιχείο τοῦ βαπτίσματος καί τοῦ ἁγίου μύρου, ἐκτός ἀπό πηγὴ φωτός καί σύμβολο καταλλαγῆς, λειτουργοῦσε καί ὡς μέσο ἰατρείας. Τήν ἀποστολική συνήθεια τῆς ἐπάλειψης τῶν ἀσθενῶν μέ λάδι ἐξειδικεύει ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος στήν *Καθολική* του *Ἐπιστολή* ². Στούς μεταγενέστερους χρόνους ἀπαντοῦν μία ἢ δύο ἁγιαστικές εὐχές τοῦ ἐλαίου, οἱ ὁποῖες διαβάζονταν ἀπό ἕναν ἱερέα καί ἀκολουθοῦσε ἡ χρήση τοῦ ἀσθενοῦς. Στή συνέχεια μέ βάση τήν ἐρμηνεία τοῦ χωρίου τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἰακώβου θεωροῦνταν ἀπαραίτητοι περισσότεροι τοῦ ἑνός ἱερεῖς.

Ἡ ἐξέλιξη τῆς ἀκολουθίας τοῦ εὐχελαίου ἀπασχολεῖ τούς ἐρευνητές, οἱ ὁποῖοι ὑποστηρίζουν μέ βάση τούς γνωστούς χειρόγραφους κώδικες, ὅτι ἡ σημερινή ἀκολουθία εἶναι πολύ μεταγενέστερη καί ἐμφανίζεται μετά τόν 13ο αἰώνα.³ Ὡστόσο, ὁρισμένες εὐχές εἶναι παλαιότερες, ἀφοῦ ἀπαντοῦν σέ παλαιότερα εὐχολόγια, ἢ διασώζουν ἄγραφα λόγια τοῦ Κυρίου, ὅπως συμβαίνει

---

¹ Μαρκ.6,13.

² «Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τούς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καί προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτόν, ἀλείψαντες αὐτόν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου· καί ἡ εὐχή τῆς πίστεως σώσει τόν κάμνοντα, καί ἐγερεῖ αὐτόν ὁ Κύριος· κἄν ἁμαρτίας ἢ πεπονηκώς, ἀφεθήσεται αὐτῷ». *Ἰακ.* 5,14-15.

³ J. Goar, *Euchologion sive rituale graecorum*, ἐκδ. 2η, σ. 428.

μέ τήν εὐχή μετά τό δεύτερο εὐαγγέλιο. Ἐδῶ ἀναφέρεται τό ἄγραφο λόγιο: «Ὁ-
σάκις ἄν πέσης ἔγειραι, καί σωθήση».⁴

2.Εὐχέλαιο και εὐχαριστία

Τό εὐχέλαιο ἀρχικά τελοῦνταν στό ναό καί ἦταν συνδεδεμένο μέ τή Θεία Εὐχαριστία. Ἡ ἀποδέσμευση τῆς ἀκολουθίας τοῦ Εὐχελαίου ἀπό αὐτή συνέβαλε στή γενίκευση τῆς τελέσεώς του στά σπίτια⁵. Σέ πολλούς κώδικες «συνυφαίνε-
ται» ἢ «συναρθρώνεται»⁶ μέ τή θεία Εὐχαριστία καί ἀκολουθεῖ ἕνα εἶδος λιτῆς μέχρι τό σπίτι τοῦ ἀσθενοῦς προκειμένου νά χρισθεῖ. Σύμφωνα μέ μιά ἀπό τίς διατάξεις τῶν πρώτων αἰώνων, μετά τήν προσκομιδή καί πρό τῆς θείας λειτουργίας γινόταν ὁ καθαγιασμός τοῦ ἐλαίου μέ τήν εὐχή πού διάβαζε ξεχωριστά ὁ κάθε ἱερέας. Μετά τό τέλος τῆς θείας λειτουργίας καί πρὶν τήν ἀπόλυση χριό-
νταν οἱ παριστάμενοι, οἱ θῦρες καί τά παράθυρα τοῦ οἴκου, ἐνῶ οἱ ἱερεῖς λειτου-
ργοῦσαν διαδοχικά γιά ἑπτά συνεχόμενες ἡμέρες.⁷ Στήν περίπτωση αὐτή ἡ θεία λειτουργία γινόταν στόν εὐκτήριο οἶκο τοῦ σπιτιοῦ. Οἱ ἑπτά ἱερεῖς δέν ἦταν μόνο ἀπαραίτητοι γιά τήν τέλεση τοῦ εὐχελαίου, ἀλλά καί γιά τήν τέλεση τῶν ἑπτά συνεχόμενων λειτουργιῶν. Ἐκτός ἀπό τή τάξη αὐτή ὑπάρχουν καί ἄλλα στοιχεῖα πού συνηγοροῦν καί μαρτυροῦν τό σύνδεσμο εὐχελαίου καί θείας λειτουργίας. Ὅρισμένες εὐχές δέν εἶναι μόνο συγχωρητικές ἀλλά προετοιμάζουν γιά τή μετοχή στή θεία Εὐχαριστία. «Καί καθάρισον αὐτόν ἀπό παντός μολυσμοῦ σαρκός καί πνεύματος, ἵνα ἐν καθαρῷ τῷ μαρτυρίῳ τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ τῶν ἁγιασμάτων σου τήν μερίδα ὑποδεχόμενος ἐνωθῆ τῷ ἁγίῳ σου Πνεύματι καί ἔξει σε ἐν αὐτῷ κατοικοῦντα καί μένοντα σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ καί τῷ παναγίῳ σου Πνεύματι νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων»⁸. Ἴσως δέν εἶναι

⁴ Ἰ. Καραβιδόπουλου, *Μελέτες ἐρμηνείας καί θεολογίας τῆς Καινῆς Διαθήκης*, Θεσσαλονίκη 1990, ἐκδ. Πουρναράς, σ. 173.

⁵ Ἰ. Φουντούλη, *Ἀκολουθία τοῦ Εὐχελαίου*, στή σειρά «Κείμενα Λειτουργικῆς» 15, Θεσσαλονίκη 1978, σ. 13.

⁶ Π. Τρεμπέλα, *Μικρόν Εὐχολόγιον*, Αθῆναι 1950, σ.109.

⁷ Π. Τρεμπέλα, ὅπ. π. σ. 100-101, βλ. ἐπίσης τήν τάξη, σ. 173.

⁸ Π. Τρεμπέλα, *Μικρόν Εὐχολόγιον*, σ. 188

τυχαῖο ὅτι καί σήμερα τό εὐχέλαιο τελεῖται τήν Μ. Τετάρτη, ἀφοῦ τήν ἐπομένη, τήν Μ. Πέμπτη, ὑπάρχει καθολική μετοχή στό μυστήριο τῆς Θ. Εὐχαριστίας.

Σέ ὀρισμένους χειρόγραφους κώδικες συνδέεται τό εὐχέλαιο μέ ἔσπερινό, παννυχίδα καί ὄρθρο, πού προηγούνταν τῆς θείας λειτουργίας. Συγκεντρώνονταν ἑπτὰ ἱερεῖς καί τελοῦσαν ἔσπερινό, παννυχίδα καί τόν ὄρθρο. Ἐν συνεχεία λειτουργοῦσαν σέ διαφορετικούς ναούς καί κατόπιν συνάγονταν σέ μιά ἐκκλησία, ὅπου τελοῦσαν τό εὐχέλαιο⁹. Ὅχι προφανῶς τήν ἴδια μέρα, ἀλλά τήν ἐπομένη ἀφοῦ τό εὐχέλαιο συνάπτονταν καί πάλι μέ τή θεία Εὐχαριστία. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι κατά τήν Μ. Εἴσοδο οἱ ἱερεῖς «πατοῦσι τόν ἀσθενῆ εἰς καθ' (ἕνα) καί εἰσέρχονται, νίπτεται δέ τάς χεῖρας ὁ πρωτοπρεσβύτερος».¹⁰ Ἐπίσης ὑπάρχει ἡ μαρτυρία ὅτι στή Δύση κατά τόν 4ο καί 5ο αἰώνα, προτρέπονταν οἱ Χριστιανοί σέ περιπτώσεις ἀσθενείας νά μή προσφεύγουν στούς μάγους καί τούς μάντις ἀλλά στήν Ἐκκλησία. Ἐκεῖ κοινωνοῦσαν τῶν ἀχράντων μυστηρίων καί χρίονταν ἀπό τούς ἱερεῖς μέ ἁγιασμένο ἔλαιο.¹¹

Ἀπό ὅσα ἐν συντομία ἀναφέρθηκαν, φαίνεται νά ὑπάρχουν δύο τουλάχιστον τύποι σύνδεσης τῆς θείας λειτουργίας μέ τό εὐχέλαιο. Σύμφωνα μέ τόν πρῶτο τύπο προηγεῖται τό εὐχέλαιο καί ἔπεται ἡ θεία λειτουργία, ἐνῶ σύμφωνα μέ τό δεύτερο τύπο συμβαίνει τό ἀντίστροφο. Προηγεῖται ἡ θεία λειτουργία καί ἀκολουθεῖ τό εὐχέλαιο. Ἡ δεύτερη περίπτωση συνδέεται κυρίως μέ τό εὐχέλαιο ἀσθενῶν ἢ μελλοθανάτων, ἐνῶ ἡ δεύτερη μέ τήν προετοιμασία γιά τή θεία Εὐχαριστία.

3. *Εὐχέλαιο καί Μετάνοια*

Εἶναι γενικότερα ἀποδεκτό ὅτι ὑπάρχει στενή σχέση ἀνάμεσα στή μετάνοια καί τό εὐχέλαιο. Ἡ σύνδεση στηρίζεται κατάρχην στό χωρίο τοῦ Ἀπ. Ἰακώβου: «...κάν ἁμαρτίας ἢ πεποικῶς, ἀφεθήσεται αὐτῶ. ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τά παραπτώματα καί εὐχεσθε ὑπέρ ἀλλήλων ὅπως ἰαθῆτε».¹² Ἀπαντοῦν ὁ-

⁹ Π. Τρεμπέλα, ὁ.π. σ. 179.

¹⁰ Π. Τρεμπέλα, ὁ.π., σ. 183.

¹¹ Π. Τρεμπέλα, *Δογματική τῆς Ὁρθόδοξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθῆναι 1961, τόμ. 3, σ.354

¹² Ἰακ. 5,14-16.

μως διαφορετικές προσεγγίσεις και έρμηνείες του χωρίου και κατέπεκταση και του θέματος που μᾶς ἀπασχολεῖ. Ἐτσι συναντοῦμε τίς παρακάτω ἀπόψεις.

α. Η συγχώρηση και ἡ ἄφεση που χορηγοῦνται μέσω τῶν εὐχῶν του εὐχελαίου, δέν ἀφορᾶ ὅλα τὰ ἁμαρτήματα ἀλλά ἐκεῖνα που προκάλεσαν τήν ἀσθένεια. Γράφει ὁ Τρεμπέλας ἐρμηνεύοντας τό παραπάνω χωρίο: « Μᾶλλον φαίνεται νά ἀναφέρεται οὐχί εἰς πάσας γενικῶς τὰς ἁμαρτίας, τήν ἄφεσιν τῶν ὁποίων λαμβάνει τίς διά του μυστηρίου τῆς μετανοίας, ἀλλεῖδικῶς εἰς τὰς προκαλεσάσας τήν νόσον ἁμαρτίας».¹³ Εἶναι γνωστό ὅτι συχνά στήν Κ. Διαθήκη συνδέεται ἡ ἀσθένεια μέ τίς ἁμαρτίες. Εἶναι ἐνδεικτικά τά λόγια του Κυρίου πρὸς τόν Παράλυτο που θεραπεύτηκε: «Ἴδε ὑγῆς γέγονας μηκέτι ἁμάρτανε»¹⁴. Νά σημειωθεῖ στό σημεῖο αὐτό ὅτι ὑπάρχουν ἀσθένειες που δέ συνδέονται μέ κάποια ἁμαρτία ἀλλά ἐμφανίζονται κατά παραχώρηση Θεοῦ.

β. Μέ τό εὐχέλαιο συγχωροῦνται μόνο τὰ κατά ἄγνοιαν ἁμαρτήματα του χριστιανοῦ, ἡ ἐκεῖνα που παρέλειψε ἢ ἡ ἀσθένειά του δέν ἐπέτρεψε νά ἐξομολογηθεῖ, παρότι εἶχε τή διάθεση νά τό πράξει.¹⁵ Εἰσηγητής τῆς ἀποψης αὐτῆς φέρεται ὁ Μανουήλ Καλέκας.¹⁶

γ. Τό εὐχέλαιο θεωρεῖται ὡς δεύτερος τύπος του μυστηρίου τῆς μετάνοιας. Στήν θέση αὐτή συνηγορεῖ τό κείμενο του Ἰακώβου, «ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα και εὐχεσθε ὑπέρ ἀλλήλων ὅπως ἰαθεῖτε»¹⁷, που προϋποθέτει τή δημόσια ἐξαγόρευση ἐνώπιον τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητας.¹⁸ Ἐπίσης, ἡ ἀνάγνωση του Ν' ψαλμοῦ και τό πανομοιότυπο τῶν συγχωρητικῶν εὐχῶν μετανοίας και εὐχελαίου μαρτυροῦν τή στενή σχέση τους. Ἐξάλλου οἱ λυτήριες εὐχές τῆς μετανοίας ἦταν και αὐτές ἐπτά.¹⁹

¹³ Π. Ν. Τρεμπέλα, *Υπόμνημα εἰς τὰς ἐπιστολάς τῆς Καινῆς Διαθήκης*, τόμ. 3, Ἀθῆναι (2) 1956, σ.288

¹⁴ *Ἰωάν.*5,14.

¹⁵ Π. Τρεμπέλα, *Δογματική τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, τόμ 3, σ.362.

¹⁶ Στ.Ν. Σάκκου, *Ερμηνεία εἰς τήν Ἐπιστολήν του Ἰακώβου*, Θεσσαλονίκη 1975, σ. 165-166.

¹⁷ *Ἰακ.*, 5,16.

¹⁸ π. Δημητρίου Β. Τζέρπου, *Ἡ ἀκολουθία του νεκρωσίμου εὐχελαίου. Συμβολή στήν ἱστορία και τή θεολογία τῆς χριστιανικῆς λατρείας*, Ἀθήνα 1998, σ. 109. Γ. Ν. Φίλια, *Ἡ ἀπαλλαγή...* σ.183-84

¹⁹ Πρωτ. Κ.Καλλινίκου, *Ὁ χριστιανικός ναός και τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ*, ἐκδ. Γρηγόρη, Ἀθήνα 1969, σ.405-406.

δ. Τό εὐχέλαιο ἦταν συγχρόνως καί μυστήριο μετανοίας καί ἐξομολογήσεως ἁμαρτιῶν.²⁰ Μέ τήν πάροδο ὅμως τοῦ χρόνου παραλείφθηκε ἡ ἐξαγόρευση καί ἔμειναν μόνο οἱ εὐχές. Ἡ παραπάνω ἄποψη θά μπορούσε νά στηριχθεῖ στίς ἐρμηνεῖες τοῦ χωρίου τοῦ Ἰακώβου ἀπό τόν Ὁριγένη²¹, τόν ἱερό Χρυσόστομο²², τόν ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ²³ καί τόν Συμεών Θεσσαλονίκης²⁴ οἱ ὁποῖοι συνδέουν τό ἐν παραπάνω χωρίο με τή μετάνοια.

Ἐδῶ θά προσθέταμε ὅτι δέν ὑπῆρχε πάντοτε καί πνευματικός πατέρας γιά νά γίνει ἡ ἐξαγόρευση. Ἐξάλλου ἡ τέλεση τοῦ εὐχελαίου ἀπό ἑπτὰ ἱερεῖς, ἐκτός ἀπό τούς ἄλλους λόγους πού ἐπικαλοῦνται οἱ ἐκκλησιαστικοί συγγραφεῖς, ἴσως ἦταν ἀπαραίτητη γιά νά παρευρίσκεται καί ἓνας τουλάχιστον πνευματικός πατέρας, προκειμένου νά δέχεται τήν ἐξαγόρευση τῶν μετανοούντων καί νά διαβάζει τή συγχωρητική εὐχή.

Σέ αὐτό συνηγοροῦν ὀρισμένες διατάξεις χειρογράφων κωδίκων, οἱ ὁποῖοι κάνουν λόγο γιά πνευματικό πατέρα, πού ἀναγινώσκει τή συγχωρητική εὐχή. «Ἐπειτα ὁ πνευματικός πατήρ τίθησι τήν χεῖρα αὐτοῦ ἐπάνω τῆς κεφαλῆς τοῦ τό ἅγιον ἔλαιον ποιήσαντος καί λέγει: Βλέπε, ἀδελφέ (δεῖνα), τό ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς σου μηκέτι προσκρούσης Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου. Τά γάρ πρόην σου ἐγκλήματα ἤδη ἐξήλειπται διά πρεσβειῶν τῆς ὑπερευλογημένης δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καί ἀειπαρθένου Μαρίας καί διά παράκλησιν τῶν τιμίῶν ἱερέων τῶν αὐτῆς δούλων. Λοιπόν θάρσει τέκνον. Ἴδε ὑγιῆς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μή χειρόν

²⁰ «Τό ἀληθές, τό ὁποῖον δυσκολευόμεθα νά συλλάβωμεν, διότι εἴμεθα προκατειλημμένοι ὑπό ἰσχυρῶς ἐπικρατούσης μακροχρονίου συνηθείας ἐμφανιζομένης ὡς παραδόσεως, εἶνε ὅτι τό μυστήριον τοῦ εὐχελαίου εἶνε αὐτόχρομα καί μυστήριον μετανοίας καί ἐξομολογήσεως ἁμαρτιῶν». Στέργιου Ν. Σάκκου, *Ἐρμηνεῖα εἰς τήν Ἐπιστολήν τοῦ Ἰακώβου*, Θεσσαλονίκη 1975, σ. 160-161.

²¹ *Εἰς τό Λευϊτικόν, ὁμιλία 2, 4 PG, 12, 418B-419A.*

²² «Οὐ γάρ ὅταν ἡμᾶς ἀναγεννώσι μόνον, ἀλλά καί τά μετὰ ταῦτα συγχωρεῖν ἔχουσιν ἐξουσίαν ἁμαρτήματα. Ἀσθενεῖ γάρ τις, φησίν, ἐν ὑμῖν; Προσκαλεσάσθω τούς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας καί προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτόν, ἀλείψαντες αὐτόν ἐλαίῳ, ἐν τῷ ὀνόματι Κυρίου. καί ἡ εὐχή τῆς πίστεως σώσει τόν κάμνοντα καί ἐγερεῖ αὐτόν ὁ Κύριος κἄν ἁμαρτίας ἢ πεποηκῶς ἀφεθήσεται αὐτῷ». *Περί ἱερωσύνης*, 3, 6, ἔκδ. Π. Χρήστου, *Ἰ. Χρυσόστομον, Οἱ περί ἱερωσύνης λόγοι*, Θεσσαλονίκη 1954, σ. 92.

²³ *Ὁμιλία ΛΑ', PG, 151, 400BC.*

²⁴ *Περί τῆς τελετῆς τοῦ ἁγίου ἐλαίου*, ἔκδ. Β. Ρηγόπουλου, Συμεών Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, *Τά Ἄπαντα*, Θεσσαλονίκη χ.χ., σ. 228.

τι σοι γένηται. Καί γάρ ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου καί ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην, ἀγιασμῶ φυλαττόμενος ἐν χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»²⁵.

Μιά ἀκόμη διάταξη συμβάλλει στήν κατανόηση τῆς στενότητας σχέσης μετάνοιας καί ἱεροῦ Εὐχελαίου. « Ὅφείλει δέ πρῶτον ὁ ποιῶν τοῦ ἀγίου ἐλαίου ἐξαγόρευσιν, ὀφείλει δέ καί λούεσθαι καί οὕτω προσέρχεσθαι. Δεῖ εἰδέναι, ὅτι τάς ζ' ἡμέρας φυλάττει τοῦ μή ἀπολούεσθαι, καθάπερ οἱ νεοφώτιστοι».²⁶ Τρίτη σχετική μαρτυρία ἀναφέρει ὅτι, αὐτός γιά τόν ὁποῖο τελεῖται τό εὐχέλαιο, «ὑποπίπτει τοῖς ἱερεῦσι καί συγχώρησιν ἐξαιτεῖται παρὰ αὐτῶν τρίς καί παρὰ πάντων λαμβάνει», καί ὕστερα «παρά τοῦ πρώτου τῶν ἱερέων κατήχησιν δέχεται».²⁷ Ἀπό τόν πρῶτον τῶν ἱερέων διαβάζονταν ἡ συγχωρητική εὐχή. Οἱ ἄλλοι ἱερεῖς κρατοῦσαν τό εὐαγγέλιο στήν κεφαλή του καί συνεφάπτονταν μέ τόν πρῶτο.

Ὑστερα ἀπό τά παραπάνω γίνεται σαφές ὅτι, ὑπάρχει ἀλληλοπεριχώρηση τοῦ ἱεροῦ εὐχελαίου, τῆς μετάνοιας καί τῆς ἐξομολόγησης, γι' αὐτό ἦταν ἀναγκαῖα καί ἡ παρουσία πνευματικοῦ πατέρα. Μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου καί λόγω ἔλλειψης ἐντεταλμένων πνευματικῶν πατέρων, ἔμεινε ἡ ἀκολουθία μέ τίς συγχωρητικές εὐχές, τίς ὁποῖες διάβαζαν ὅλοι ἀνεξάρτητα οἱ ἱερεῖς. Ἡ τέλεση τοῦ εὐχελαίου ἀπό ἕναν ἱερέα πού δέν ἦταν καί πνευματικός συνέβαλε προφανῶς στήν ἀποσύνδεση τοῦ εὐχελαίου ὄχι τόσο ἀπό τή μετάνοια, ἀλλά ἀπό τήν ἐξομολόγηση.

ε. Μπορεῖ νά συνδέεται ἡ ψυχική μέ τήν σωματική ἴαση στίς εὐχές τοῦ εὐχελαίου, ἀλλά ὑπάρχει σαφής διάκριση ἀπό τό μυστήριο τῆς μετάνοιας.²⁸ Ἡ μετάνοια ἀφορᾷ τήν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν καί τήν ψυχική ὑγεία, ἐνῶ τό εὐχέλαιο τήν ψυχική καί κυρίως τήν σωματική ὑγεία. Γράφει ὁ συνάδελφος Γ. Φίλιας, ὁ

²⁵ Π. Τρεμπέλα, ὁ.π., σ. 172

²⁶ Ὁ.π. σ. 185.

²⁷ Π. Τρεμπέλα, *Μικρόν εὐχολόγιον*, τόμ. Α', σ.108.

²⁸ Γ. Ν. Φίλιας, *Ἡ « ἀπαλλαγὴ παντός μολυσμοῦ σαρκός καί πνεύματος »: Πτυχές τῆς σχέσεως τῶν μυστηρίων εὐχελαίου καί μετάνοιας*, περ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, τόμ. 65, τευχ. 1, 1994, σ. 172 κ.έ.

όποῖος ἀσχολήθηκε σέ βάθος μέ τό θέμα: «Ἄν καί σαφῶς συνάγεται ἐκ τῶν παρατεθεισῶν πηγῶν, ἡ σαφῆς διάκρισις τῶν Μυστηρίων Εὐχελαίου καί Μετανοίας, παραμένει ὅμως ἡ ὑπόνοια θεωρήσεως τοῦ Εὐχελαίου ὡς “συμπληροῦντος” τό ἔργον τοῦ Μυστηρίου τῆς Μετανοίας».²⁹

στ. Χρειάζεται νά γίνει διάκριση ἀνάμεσα στήν μετάνοια, πού κατά τά πρῶτα χριστιανικά χρόνια ἦταν μυστήριο ἐπαναπρόσληψης στήν Ἐκκλησία τῶν μελῶν πού ἀποκόπηκαν ἀπό αὐτή, τήν ἐξομολόγηση, καί τήν ἐξαγόρευση τῶν λογισμῶν. Ἡ μετάνοια εἶναι εὐρύτερη, ἀποτελεῖ μόνιμο αἶτημα τῆς Ἐκκλησίας καί ἐκφράζεται μέ διάφορους τρόπους, ἀφοῦ ὁ χριστιανός καλεῖται νά ζεῖ ἐν μετάνοιᾳ μέχρι τό τέλος τῆς ζωῆς του. Ἡ ἐξομολόγηση εἶναι συγκεκριμένη πράξη ἐνώπιον πνευματικοῦ πατέρα. Ἡ ἐξαγόρευση τῶν λογισμῶν εἶναι γνωστή στήν μοναχική καί ἀσκητική παράδοση καί συμβάλλει στήν πνευματική ἐτοιμότητα καί ἐγρήγορηση τῶν μοναχῶν.

ζ. Τό *Νεκρώσιμο εὐχέλαιο* στηρίχθηκε σέ ὀρισμένες ἀπό τίς παραπάνω ἀντιλήψεις καί στίς πιεστικές ποιμαντικές ἀνάγκες καί μαρτυρεῖται ἀπό τόν 12ο αἰώνα. Ἡ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν πού χορηγεῖται καί στό εὐχέλαιο συνέβαλε σταδιακά στή σύνδεσή του μέ τήν προετοιμασία τῶν μελλοθανάτων καί τήν ἐκζήτηση τοῦ θείου ἐλέους γιά τους κεκοιμημένους. Ὁ Συμεών Θεσσαλονίκης γνώριζε τό νεκρώσιμο εὐχέλαιο καί ἀναφέρει, ὅτι ὀρισμένοι ἐπίσκοποι τό ἐπέτρεπαν, ἐνῶ ἄλλοι τό ἀπαγόρευαν. Ὁ ἴδιος θεωροῦσε, «ὡς ἀγαθόν εἶναι γίγνεσθαι»³⁰.

η. Τά θεραπευτικά ἀποτελέσματα πού ἀπορρέουν ἀπό τό ἐν λόγω μυστήριο δέν εἶναι μόνο ἡ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν καί ἐνδεχομένως ἡ σωματική ἴαση. Ὀρισμένες εὐχές τῶν χειρογράφων κωδίκων³¹ ἀλλά καί τῶν ἐν χρήσει

²⁹ Γ.Ν. Φίλια, ὁ.π. σ.183.

³⁰ Συμεών Θεσσαλονίκης, *Περί τῆς ἱερᾶς τελετῆς τοῦ ἁγίου ἐλαίου ἤτοι τοῦ εὐχελαίου*, PG 155, 521BC.

³¹ Στό εὐχολόγιο τοῦ Σεραπίωνος (δ' αἰώνας μ.Χ.), ἡ *Εὐχή εἰς ἔλαιον νοσοῦντων ἢ εἰς ἄρτον ἢ εἰς ὕδωρ*, κάνει λόγο γιά ἄφεση ἁμαρτιῶν καί τελείαν «ρῶσιν» καί θεωρεῖ τό εὐλογημένο ἔλαιον «ὡς ἀλεξιφάρμακον παντός δαιμονίου». Παντελεήμονος Ροδοπούλου, «The sacramentary of Serapion», *Μελέται Α'*, στή σειρά «Ἀνάλεκτα Βλατάδων» 56, Θεσσαλονίκη 1993, σ.454.

εὐχολογιῶν ἀναφέρονται στήν ἀποτροπή τῶν παθῶν καί τήν οἰκειώση τῶν ἀρετῶν³². Ἄλλες πάλι ἔχουν ἰατρική ὀρολογία³³ καί ἀναφέρουν ὅλα τά πιθανά αἷτια τῆς ἀσθένειας.

4. Τό εὐχέλαιο στίς μέρες μας

Κατά τά τελευταῖα χρόνια ὑπάρχει ἡ συνήθεια πολλοί Χριστιανοί νά καλοῦν τόν ἐφημέριο στό σπίτι, γιά νά τελέσει τό μυστήριο τοῦ εὐχελαίου. Αὐτό γίνεται πιά συχνά κατά τίς περιόδους τῆς νηστείας τῶν Χριστουγέννων καί τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς τοῦ Πάσχα, ἀλλά καί πιά ἀραιά στή διάρκεια ὅλου τοῦ ἔτους. Ὑπάρχει ὅμως κάποια ἄγνοια, ἴσως καί σύγχυση γιά τό σκοπό τῆς τέλεσης τοῦ ἱεροῦ εὐχελαίου. Πολλοί Χριστιανοί τελοῦν τό εὐχέλαιο «γιά τό καλό», ὅπως χαρακτηριστικά λένε. Ἄλλοι ἀναγνωρίζουν σ'αὐτό θεραπευτικές ιδιότητες, πού ἀφοροῦν τήν ψυχή καί τό σῶμα. Ἔτσι ὅταν κάποιο μέλος τῆς οἰκογένειας ἀσθενήσει καί μάλιστα βαρειά, θεωροῦν ἀπαραίτητο τό εὐχέλαιο. Πολλοί ἱερεῖς ἐπίσης ἀρνοῦνται νά τελέσουν τό εὐχέλαιο ἂν δέν ὑπάρχει στό σπίτι ἀσθενής. Κάποιοι Χριστιανοί θέλουν τό εὐχέλαιο ὡς εὐλογία γιά τό σπίτι, ἢ καί ὡς μέσο προετοιμασίας γιά τή θεία Εὐχαριστία. Μερικές γυναῖκες, πού θρησκευοῦν, βλέπουν τό εὐχέλαιο σάν μιά καλή εὐκαιρία προκειμένου νά καλέσουν τόν ἐφημέριο-κληρικό στό σπίτι, γιά νά μιλήσει παραινετικά στά παιδιά ἢ τό σύζυγο πού δέν ἐκκλησιάζονται. Ἀκόμη στή συνείδηση πολλῶν Χριστιανῶν τό εὐχέλαιο

³² «Δέσποτα Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν... ἀποσόβησον ἀπό τῆς ψυχῆς αὐτοῦ πᾶσαν νόσον καί πᾶσαν μαλακίαν, πᾶσαν ἀπιστίαν, πᾶσαν ἀμέλειαν, πάντα δισταγμόν, πᾶν πνεῦμα ἀκάθαρτον, δυσωδιακόν, ἐπιθυμητικόν, φιλόχρυσον, φιλόαργυρον, πορνικόν, ἀναιδές· ναί, ὁ Θεός ἀπέλασον ἀπό τοῦ δούλου σου τοῦδε πᾶσαν ἐνέργειαν τοῦ διαβόλου, πᾶσαν μαγείαν, πᾶσαν φαρμακείαν, ἡδυπάθειαν, ἔρωτα, μέθην, πορνείαν, μοιχείαν, ἀσέλγειαν, ἀναιδείαν, ὀργήν, φιλονικίαν, ἀκαταστασίαν, καί πᾶσαν ὑπόνοιαν πονηράν. Ναί, Κύριε, ὁ Θεός ἡμῶν, ἐμφύσησον εἰς αὐτόν τό πνεῦμα σου τό εἰρηνικόν, ὅπως φρουρούμενος ὑπ' αὐτοῦ ποιήσῃ καρπὸν πίστεως, ἀρετῆς, σοφίας, ἀγνείας, ἐγκρατείας, ἀγάπης, χρηστότητος, ὑπομονῆς, σωφροσύνης καί συνέσεως». Π. Τρεμπέλα, *Μικρόν Εὐχολόγιον*, τόμ. Α', σ.189.

³³ «Βασιλεῦ ἀόρατε... ἴασαι τόν δούλον σου ἐν τάχει καί κάθαρον αὐτοῦ πᾶν μέλος τοῦ σώματος ἀπό παντός μολυσμοῦ καί νόσου, ἀπό κορυφῆς κρανίου καί ἡμικρανίου καί ἡγεμονικοῦ, ταραχῆς αἰχμαλωσίας τε καί συγχύσεως, ἀπό ἀρτηριῶν καί ἄρθρου καί μηνίγγων ὀδύνης, ἀπό δακρυροῦσας ὀφθαλμῶν, ἀπό ρευμάτων συνοχῆς, ἀπό φάρυγγος καί στομάχου καί ἥπατος καί σπληνός καί ὀμφαλοῦ καί κοιλίας καί ἀπό πάθους νεφρικοῦ καί δυσουριακοῦ καί σχεδιακοῦ καί ἀναδοτικοῦ καί ναρκιασμοῦ καί πωρώματος καί ἀλγῆματος ναρκήσεως νεύρων καί ὀξέων καί τζιόματος καί πάσης κακώσεως καί νόσου καί θλίψεως». Π. Τρεμπέλα, *ὁ.π.*, σ.184-185.

τείνει νά αντικαταστήσει τήν μετάνοια καί ἐξομολόγηση. Δέν λείπουν καί ἐκεῖνοι πού ἀντιμετωπίζουν τό μυστήριο τοῦ εὐχελαίου μέ θρησκόληπτο καί μαγικό τρόπο. Ἐπίσης ἡ ἐπάλειψη μέ λάδι ἀπό τήν ἀκοίμητη κανδήλα ἢ τήν κανδήλα τοῦ προστάτη ἀγίου ἀποτελεῖ εὐλαβή συνήθεια, πού ἀπαντᾷ στή λαϊκή θρησκευτικότητα. Ὅλα αὐτά ἀντικατοπτρίζουν καταρχήν τή γνώση ἢ τήν ἄγνοια τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας καί δείχνουν τίς προθέσεις καί τό ἐπίπεδο τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ τῆς ἐνορίας μας.

Τό εὐχέλαιο ὁμως δέ γίνεται μόνο στά σπίτια, ἀλλά καί στούς ναούς τῶν ἐνοριῶν, τήν Μ. Τετάρτη πού ἤδη ἀναφέρθηκε, ἀλλά καί τίς παραμονές τῶν Χριστουγέννων, ἐνῶ σέ ὀρισμένες μητροπόλεις τελεῖται διαδοχικά σέ ὅλες τίς ἐνορίες κατά τήν διάρκεια τῆς Μ. τεσσαρακοστῆς. Στίς περιπτώσεις αὐτές συνδέεται μέ διδαχή καί κήρυγμα καί συγκεντρώνει πλῆθος λαοῦ.³⁴

5. Ποιμαντικές ἐφαρμογές

Ὑστερα ἀπό αὐτά προκύπτουν ὀρισμένα ἐρωτήματα: Τό εὐχέλαιο μπορεῖ νά αντικαταστήσει τό μυστήριο τῆς μετανοίας; Ἀπό τίς ἐν χρήσει εὐχές συμπεραίνεται ὅτι στό εὐχέλαιο ἡ Ἐκκλησία δέεται τόσο γιά τή σωματική ὅσο καί γιά τήν ψυχική υγεία. Προϋπόθεση θεωρεῖται ἡ μετάνοια καί συνέπεια ἢ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν. Μποροῦν ὅμως ὅλοι οἱ ἱερεῖς νά δίδουν ἄφεση ἁμαρτιῶν; Τότε τί νόημα ἔχει ἡ πνευματική πατρότητα; Ἀφορᾷ ὅλους τούς κληρικούς, ἢ ἐκείνους πού ἔχουν ὀρισθεῖ ἀπό τόν ἐπίσκοπο; Μήπως οἱ συγχωρητικές εὐχές τοῦ εὐχελαίου δέν ἀναφέρονται σέ βαριά ἁμαρτήματα ἀλλά σέ καθημερινά ἁμαρτήματα ὅπως ἔχει ὑποστηριχθεῖ;

³⁴ Στή Μητρόπολη Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως γίνονται στή διάρκεια τ-ς Μ. Τεσσαρακοστῆς εὐχέλαια σέ ὅλες διαδοχικά τίς ἐνορίες καί προῖσταται ὁ Μητροπολίτης. Ἐνας λόγιος κληρικός ἀναλαμβάνει ὕστερα ἀπό προγραμματισμό, νά κάνει τό κήρυγμα. Ἡ ἀναπόκριση καί ἡ συμμετοχή τοῦ λαοῦ εἶναι μεγάλη. Οἱ ναοί τῶν ἐνοριῶν παρουσιάζονται ἀσφυκτικά γεμάτοι. Σ' αὐτό συμβάλλει ἡ συντομία τῆς ἀκολουθίας καί τοῦ κηρύγματος, πού δέν ὑπερβαίνουν τήν μιάμιση ὥρα, ἀλλά καί ἡ παρουσία τοῦ Μητροπολίτη καί πολλῶν ἱερέων.

Μποροῦμε νά χορηγοῦμε τό μυστήριο ἀδιακρίτως σέ ὅλους τούς χριστιανούς³⁵; Ἡ μήπως πρέπει νά μετέχουν σ'αὐτό μόνον οἱ μετανοοῦντες, πού ἔχουν ἐξαγορευθεῖ τίς ἁμαρτίες του; Μήπως εἶναι συμπληρωματικό τῆς μετάνοιας καί προετοιμάζει γιά τή θεία Εὐχαριστία;

Οἱ παρακάτω προτάσεις ἀποτελοῦν ἐλάχιστη συμβολή στήν ἐπανεύρεση τοῦ θεολογικοῦ νοήματος τοῦ εὐχελαίου καί τήν ἔνταξή του στό ἐκκλησιολογικό του πλαίσιο.

α. Τό εὐχέλαιο δέν εἶναι μιά ἰδιωτική τελετή, ἀλλά μυστήριο πού δείχνει τήν ἀγάπη καί τή φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας γιά τούς ἀσθενεῖς. Γιά νά ξαναβρεῖ τό εὐχέλαιο τό ἐκκλησιολογικό του περιεχόμενο χρειάζεται νά συνδεθεῖ μέ τή μετάνοια καί τήν ἐξομολόγηση. Τό μυστήριο αὐτό ἀφορᾷ κυρίως τούς σωματικά ἀσθενεῖς, πού βιώνουν τήν ἀσθένειά τους μέ μετάνοια καί προσευχή. Γι'αὐτούς προσεύχεται ὁλόκληρη ἡ ἐκκλησιαστική κοινότητα. Τό μυστήριο τοῦ εὐχελαίου εἶναι τό μυστήριο τοῦ πόνου καί τῆς ἀρρώστιας, ἀλλά καί τῆς υγείας καί τῆς παρακλήσεως. Τό εὐλογημένο λάδι μέσω τοῦ ὁποίου δίδεται ἡ χάρη καί ὁ ἁγιασμός στόν ἀσθενή, συμβολικά ἀποσκοπεῖ νά μαλακώσει τήν καρδιά του. Ἡ θεία Χάρη ζωογονεῖται μέ τήν πίστη, τή μετάνοια καί τή θέληση τοῦ ἀσθενοῦς καί τῶν οἰκείων του. «Καί ὁ ἀσθενής, ἀπό συγκινήσεως εἰς συγκίνησιν μεταφερθεῖς καί ἀπό ἐλπίδων εἰς ἐλπίδας, κύπτει ἤδη πρό τῶν λειτουργιῶν τοῦ Ὑψίστου τήν πυρέσσουσαν κεφαλὴν καί ἐξαιτεῖται συγχώρησιν καί εὐλογίαν παρὰ τῶν πρεσβυτέρων», γράφει ὁ Κ. Καλλίνικος.

Τό εὐχέλαιο δέν μπορεῖ νά εἶναι μιά ἰδιωτική τελετή ἀλλά μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας. Παλαιότερα, ἀκόμη καί στά σπίτια εἶχε παννύχιο καί ἐκκλησιολογικό χαρακτήρα. Εὐκταῖον εἶναι ἕνας τουλάχιστον ἀπό τούς ἱερεῖς νά ἔχει τό χάρισμα τῆς πνευματικῆς πατρότητας. Πρέπει νά συνιστᾶται σέ ὅσους συμμετέχουν, νά προσέρχονται πρὶν ἢ μετὰ τό εὐχέλαιο στό μυστήριο τῆς ἐξομολογήσεως. Ἡ σύνδεση τοῦ εὐχελαίου μέ τήν εἰλικρινή μετάνοια καί ἐξομολόγηση ἐπικυρώνει

³⁵ Γιά τή χορήγηση τοῦ εὐχελαίου στά βρέφη βλ. I.M. Φουντούλη, *Ἀπαντήσεις εἰς λειτουργικάς ἀπορίας*, Α', (1-150), ἔκδ. 4η Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθῆναι, σ.285.

τό συνεργιακό χαρακτήρα τοῦ μυστηρίου. Δέν μπορεῖ τό εὐχέλαιο νά χορηγεῖται σέ ὅσους τυχόν δέ θέλουν, διότι ἔτσι καλλιεργεῖται μιά μαγική ἀντίληψη γιὰυτό.

β. Νά ἐπανασυνδεθεῖ τό εὐχέλαιο μέ τόν ἐκκλησιασμό καί τήν προσέλευση στή θεία Εὐχαριστία. Δέν εἶναι σκόπιμο νά τελεῖται στήν κυριακάτικη σύναξη, ἡ ὁποία ἔχει ἀναστάσιμο καί ἐόρτιο περιεχόμενο. Μπορεῖ ὅμως νά ἐπισυνάπτεται στίς σύντομες ἀγρυπνίες πού γίνονται τά τελευταῖα χρόνια στίς ἐνορίες τῶν πόλεων, ἢ σέ ὀρισμένους ἐσπερινούς, καί μάλιστα τῶν ἱαματικῶν ἀναργύρων ἢ ἄλλων ἀγίων, καθώς καί τήν 1η κάθε μηνός πρὶν ἢ μετὰ τόν ἀγιασμό. Μπορεῖ ἐπίσης νά τελεῖται στή διάρκεια τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς καί νά συνδυάζεται μέ ἐσπερινό κήρυγμα. Ἀσθενεῖς ὑπάρχουν πάντοτε σέ κάθε ἐκκλησιαστική κοινότητα. Ἔτσι θά μποροῦσε μέ τή θεία Λειτουργία τοῦ Σαββάτου μιά φορά κάθε μήνα νά τελεῖται καί τό εὐχέλαιο. Στά παρεκκλήσια τῶν νοσοκομείων θά μποροῦσε νά γίνεται πιο συχνά, ἢ ὅταν τελεῖται ἐκεῖ ἡ θεία Λειτουργία.

γ. Νά γίνεται φειδώ στά σπίτια καί ὕστερα ἀπό ἐξέταση τῶν προϋποθέσεων καί κατάλληλη προετοιμασία τῶν ἐνοριτῶν. Ἄν προετοιμαστοῦν κατάλληλα τά μέλη τῆς οἰκογένειας μποροῦν νά συμμετέχουν ἐνεργά ψάλλοντας τούς ὕμνους ἢ διαβάζοντας τά ἀποστολικά ἀναγνώσματα. Νά συνιστᾶται ἐπίσης τό μυστήριο τῆς μετανοίας καί ἐξομολογήσεως καί ἡ προσέλευση στή θεία Εὐχαριστία. Δέν πρέπει νά δίδεται ἡ ἐντύπωση, ὅτι ἐπειδή τελέσθηκε τό μυστήριο τοῦ εὐχελαίου στό σπίτι δέν χρειάζονται τά ἄλλα μυστήρια καί μάλιστα ἡ θεία Εὐχαριστία. Ἡ ὅτι ἀντικαθίσταται μέ τόν τρόπο αὐτό ἡ μετάνοια καί ἡ ἐξομολόγηση.

δ. Ἡ ἐπίσκεψη τοῦ ἐφημερίου στά σπίτια τῶν ἐνοριτῶν ἀποτελεῖ καλή εὐκαιρία γιά νά συνεχιστεῖ δημιουργικά ἡ ποιμαντική τῆς οἰκογένειας. Ἐδῶ χρειάζεται διάκριση καί σεβασμός τῶν ἰδιαιτεροτήτων πού παρουσιάζει κάθε οἰκογένεια. Ἡ ἐξοικείωση τοῦ κληρικοῦ μέ τά μυστήρια καί ἡ ἐνδεχόμενη

ἀργυρολογία ἀκυρώνουν τό χάρισμα³⁶ καί καλλιεργοῦν μιά ἀνταποδοτική σχέση τοῦ πιστοῦ μέ αὐτά.

ε. Μέ τήν ἀκολουθία τοῦ εὐχελαίου φανερώνεται καί ὁ τρόπος ἀναγνώσεως καί κατανοήσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἡ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας στηρίζεται στήν Ἁγία Γραφή καί ταυτόχρονα τήν ἐρμηνεύει. Ἡ σημερινή ἀκολουθία ἔχει διδακτικό καί παιδαγωγικό χαρακτήρα. Τά ἀποστολικά καί τά εὐαγγελικά ἀναγνώσματα περιέχουν πλούσιο ὑλικό γιά διδασκαλία. Τά ἀναγνώσματα, οἱ εὐχές καί τό ἔλαιο πού εὐλογεῖται καί ἀγιάζεται, συνοψίζουν τή βιβλικοπατερική θεολογία γιά τήν ἁμαρτία, τή μετάνοια, τόν πόνο καί τήν ἀσθένεια καί δημιουργοῦν τίς θεολογικές ἀφετηρίες γιά διδαχή. Ἡ διδαχή καί ὁ λόγος ἀποτελοῦν τήν ἀσφαλέστερη ὁδὸ γιά τήν πνευματική θεραπεία τῶν Χριστιανῶν.

στ. Σέ ὅλα τά μυστήρια-τελετές ἐνεργεῖ ἡ ἄκτιστη χάρη Χάρη τοῦ Θεοῦ. Καί ὅλα τά μυστήρια ἔχουν συνεργιακό χαρακτήρα καί προϋποθέτουν τήν ἐλεύθερη καί τή μετάνοια. Κατά τό μηπιοβαπτισμό δίδεται ὡς δῶρο ἡ χάρη καί θεραπεύεται ἡ φύση, μέ τήν ὁποία κληρονομεῖται ἡ φθορά καί ὁ θάνατος. Στό εὐχέλαιο ὅμως ἡ μετάνοια θεωρεῖται σύμφωνα μέ τίς πηγές ἀπαραίτητη προϋπόθεση. Ὁ ἀσθενής γιά τόν ὁποῖο κυρίως γίνεται τό εὐχέλαιο μπορεῖ νά

---

³⁶ Εἶναι χαρακτηριστικό ἓνα ἀπόσπασμα ἀπό τίς *Διδαχές τοῦ ἀγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ*: «Εἶναι πολλοί παπάδες ἐδῶ; Κάνετε τόν κόπον, ἅγιοι ἱερεῖς, νά σηκωθῆτε ἐπάνω νά ἰδῶ εἰσθε πολλοί; Ἄγιοι ἱερεῖς, μοῦ κάνετε τήν χάριν νά διαβάσωμεν ἓνα εὐχέλαιον νά χρισθοῦν οἱ Χριστιανοί οἱ ἀδελφοί μας!

-Ὁρισμός σου, ἅγιο τοῦ Θεοῦ. -Εἰγὼ ἔχω φλωρία πολλά νά σᾶς πληρώσω, μά δέν σᾶς τά δίνω, θέλω χάρισμα, διατί μέ πληρωμή δέν ἐνεργεῖ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, τοῦ Παναγίου Πνεύματος, διατί ἔτσι λέγει ὁ Χριστός μας: Χάρισμα σᾶς ἔδωκα καί ἐγὼ τήν χάριν μου, χάρισμα νά τήν δίδετε καί ἐσεῖς εἰς τούς ἀδελφούς σας. Τό κάμνετε, ἅγιοι ἱερεῖς;- Μάλιστα ἅγιο τοῦ Θεοῦ. Παρακαλῶ καί ἐγὼ τούς χριστιανούς καί σᾶς συγχωροῦνε, αὐτό τό χάρισμα ἔχω. Θέλετε νά βάλω νά σᾶς συγχωρέσουν; Ἡ δέν ἔχετε ἁμαρτίες; Καί σᾶς φιλεῶ αὐριον ἀπό ἓνα βιβλίον ὄχι διά πληρωμῆν, ἀλλά διά μίαν εὐχήν. -Ὁρισμός σου.- Σᾶς παρακαλῶ, χριστιανοί μου, νά εἰπῆτε διά τούς ἁγίους ἱερεῖς, ὅπου θέ νά σᾶς διαβάσουν τό ἅγιον Εὐχέλαιον, τρεῖς φορές: Ὁ Θεός συγχωρήσει καί ἐλεήσει αὐτούς. Ἄν θέλετε καί ἡ ἀγιωσύνη σας, ζητήσατε συγχώρησιν.

Ἄγιο ἐφημέριε, μοῦ χρειάζονται ἀπόψε νά ἐτοιμάσης εἴκοσι φλιντζάνια καί δύο ὀκάδες λάδι. Χριαλίδια ἔχει τό ἐδικόν μου τό παιδί καί σοῦ δίνει. Καί, ἂν θέλης, περιπάτησε, παπᾶ μου, εἰς τά ὀσπίτια νά μάσης καμμία δεκαριά ὀκάδες λάδι καί βάνεις διά τό εὐχέλαιον μία ὀκά καί τό ἄλλο τό δίνεις τοῦ παπᾶ καί τῆς παπαδιάς καί τό τρώγει. Δέν εἶναι καλά ἔτσι; Τό κάμνεις;- Τό κάμνω ἅγιο τοῦ Θεοῦ. - Ἰδές καλά, διατί, ἂν δέν τό κάμης, αὐριον σέ κηρύττω ψεύτη καί σ' ἐντροπιάζω».³⁶

δεχθεῖ ἀπό αὐτό πολλά μηνύματα. Νά θεωρήσει τόν πόνο καί τήν ἀσθένεια ὡς παιδαγωγία καί εὐκαιρία γιά μετάνοια. Ὁ πόνος μπορεῖ νά γίνει ἀφορμή γιά πνευματική ὠρίμανση καί καλλιέργεια. Ἐξάλλου ἐκεῖ δοκιμάζονται τά ψυχικά ἀποθέματα τοῦ ἀνθρώπου. Στήν ἀσθένεια καί τή θλίψη ὁ Χριστιανός δέν βλέπει μόνο τήν ἐγκατάλειψη τοῦ Θεοῦ, ἀλλά καί τή σωτήρια ἐπίσκεψή του. Ἡ ἀσθένεια καί ὁ πόνος γίνονται μέσα προκειμένου νά θεραπευθεῖ ἡ ψυχή. Ἔτσι αἰτιολογεῖται αὐτό πού ἀναφέρει ὁ Ἰσαάκ ὁ Σύρος: «Τάς γάρ ἀρρωστίας διά τήν υἰεῖαν τῆς ψυχῆς ἐπάγει ὁ Θεός». Μέ τό εὐχέλαιο ὁ ἀσθενής δέχεται τή χάρη τοῦ Θεοῦ. Διαπιστώνει τήν ἀγάπη τῶν οἰκείων καί συγγενῶν καί ὠφελεῖται ἀπό τήν προσευχή ὁλόκληρης τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος.